

ทุนทางสังคมกับการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน

กระบวนการ และการพัฒนาการของทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้ง 3 แห่งที่ผู้ศึกษามีโอกาสเข้าไปเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงของทุนต่าง ๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกัน โดยอาจจะพิจารณาเป็นองค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายใน ชุมชนที่ศึกษาถึงแม้จะเป็นชุมชนที่อยู่ต่างภูมิภาค มีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทำให้มีการทำมาหากิน และวิถีการผลิตในภาคเกษตร ที่ให้ผลผลิตที่แตกต่างกัน ที่นำไปสู่การสะสมความรู้และการดำรงชีวิตที่เฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่ แต่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์ทั้ง 3 ชุมชนมีประสบการณ์การพึ่งพาอาศัยกัน ความเอื้ออาทร เฉลี่ยทุกข์ ปันสุขกันมา ในลักษณะความเป็นเครือญาติ เป็นเครือข่ายในการดำเนินชีวิต การร่วมมือร่วมใจกัน เสียสละแรงงาน ทรัพยากรสร้างบ้านแปลงเมือง ชุมชน การจัดการทรัพยากรในชุมชนเพื่อการใช้สอยร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นทุนทางสังคม การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมดั้งเดิม มาสู่สังคมแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และการผลิตที่ต้องพึ่งพิงภายนอกมากขึ้น ทำให้ทุนเดิมที่มีอยู่มีการปรับเปลี่ยน ขณะที่บางส่วนล่มสลายไป การพลิกฟื้น และประสบการณ์การประยุกต์ใช้ทุนเดิม และการสร้างทุนใหม่ทำให้ชุมชนทั้ง 3 ดำรงอยู่ได้ในสังคมอย่างไม่เสียเปรียบ และมีทางเลือกในการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง และไปสู่ชุมชนที่เป็นต้นแบบของความเข้มแข็งได้

การเกิดขึ้นของกระบวนการทุนทางสังคม

ทุนทางสังคม เป็นลักษณะของสิ่งดีมาจากความร่วมมือร่วมใจของชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือสถาบันในชุมชน บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร เกิดเป็นกระบวนการการเรียนรู้ให้เกิดปัญญา ระบบคิดเพื่อการจัดการชีวิต และนำมาสู่แนวทางวิธีการปฏิบัติในความหมายตั้งแต่เป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่เป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษา สุขภาพ เศรษฐกิจชุมชน เพื่อ ความมั่นคงในชีวิต หรือในแง่การเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นมาตรการทางสังคม กติกา ที่มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ ทุกด้านของชีวิต เพื่อให้ทุกชีวิตในชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ตามเป้าหมายที่ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งผลลัพธ์อาจเป็นพลังในการสร้างรายได้ให้กับชุมชน หรือเพียงการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งตนเองในชุมชนได้ โดยมีวิถี

ชีวิตที่ต่างคนร่วมช่วยเหลือให้กำลังใจซึ่งกันและกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน และร่วมกันหาทางออกให้กับชีวิต โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ชุมชนที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง เกิดการกระบวนการทุนทางสังคมภายใต้ฐานทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน และมีองค์ประกอบของกระบวนการทุนทางสังคม ได้แก่ องค์ประกอบภายใน อย่าง สมาชิกในชุมชน ผู้นำ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ที่มีรากฐานระบบความสัมพันธ์ ความคิดความเชื่อร่วมกัน และองค์ประกอบภายนอก ที่ได้แก่ทรัพยากรจากภายนอก ได้แก่ คน งบประมาณ กฎระเบียบที่เป็นทางการ จนเกิดเป็นระบบคิด แนวทางการปฏิบัติในชุมชนที่ครอบคลุมและส่งผลให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหา และนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมายต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขกาลไถ่ภายในของแต่ละองค์ประกอบ จึงขอสรุปกระบวนการทุนทางสังคม ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบภายใน

สมาชิกในชุมชน ในชุมชนที่ศึกษาพบว่าปัจเจกบุคคลของชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ชาวบ้านในชุมชนเหล่านี้ ผ่านประสบการณ์ชีวิต ในการต่อสู้กับวิกฤติของชุมชน ที่ส่งผลต่อครอบครัว ธุรกรรมของการร่วมมือร่วมใจทำให้เห็นถึงสภาพจิตใจที่พร้อมจะร่วมกันกับชุมชน ต่อสู้ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตัวเอง และของส่วนรวม ที่เกิดขึ้น จิตใจที่เข้มแข็งของสมาชิกจึงเป็นศักยภาพสำคัญของกระบวนการทุนทางสังคม

จากการสนทนากับชาวบ้านของชุมชนม่วงใหม่ แม่แก้วนา พ่อทองคำ พ่อเดช,ชุมชนยางทอง ลุงอ้อด ลุงปลัด น้ามะลิ,ชุมชนไม้เรียง พี่วิรัตน์ โกเชาว์ เป็นต้น พบว่า ชาวชุมชน ผ่านประสบการณ์ชีวิตของการทำงาน ของการมีหนี้สิน ที่เกิดจาก วิธีการผลิต ในปัจจุบัน อาทิ

“เห็นเขาทำมันข้าวโพด ช่วงแรกเขาได้กันเป็นแสน เราก็เอามั่ง แรก ๆ ก็ดี แต่หลังจากนั้น ต้นทุนมากขึ้น ราคามันตกลง เราเลยติดหนี้ธ.ก.ส.” (แก้วนา เชื้อนคำ, สัมภาษณ์)

“ปลูกข้าวโพดมา 10 ปี ปลูกไป ปลูกมาเป็นหนี้ 4 หมื่น” (ทองคำ สายแสง, สัมภาษณ์)

“เมื่อก่อนข้าว เกวียนละ 3,000 หรือ 5,000 ก็ไม่เหลือถึงเรา ใช้นี้ ค่าปุ๋ย ค่ายา เขาหมด ดีว่ายังได้เหลือกินได้ใช้บ้าง” (ลุงอ้อด นายมนตรี มีวัฒนา)

หรือแม้แต่วิกฤติของปัญหา อย่างยาเสพติด การแย่งชิงผลประโยชน์ จนเกิดความไม่สงบสุขของชุมชน อย่างกรณีเขาศูนย์ของตำบลไม้เรียง

“เป็นเพื่อนกัน ช่วยกันชุดแร่อยู่ดี ๆ พอผลประโยชน์กันไม่ลงตัว ก็ชักไม่ยอมให้ชุดด้วยแล้ว มันกินใจกัน ระแวงว่ามัน” (ลุงจำรงค์ ชาวบ้านตำบลไม้เรียงสัมภาษณ์)

ประสบการณ์การเกิดวิกฤติ ไม่ว่าจะทางเศรษฐกิจ หรือสังคมกลายเป็นข้อดีประการหนึ่ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความเข้าใจปัญหา ทำให้มองเห็น และเข้าใจตนเองมากขึ้น จากเดิมที่เคยมองเห็นเงินเป็นใหญ่ ก็หันกลับมาพิจารณาตนเองว่าจะเลือกดำเนินชีวิตต่อไปข้างหน้าอย่างไร กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้เกิดการคิดที่จะนำไปสู่การแสวงหาหนทางออกในการแก้ปัญหาของชีวิต

อย่างไรก็ตามจากการศึกษา ไม่ได้หมายความว่าชาวชุมชนหรือสมาชิกทุกคนจะประสบกับภาวะวิกฤตจนเกิดการเรียนรู้ โดยทุนนิยมที่เข้ามาทำให้ชาวชุมชนบางคนยังเห็นว่าเป็นเงินจากวิถีการผลิตแบบใหม่ที่ได้เป็นกอบเป็นกำ จากการขายผลผลิตทางการเกษตรตามระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ และคอยเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการที่สมาชิกในชุมชนอื่น รวมพลังกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกัน จากการบรรยายของลุงประยงค์ "เราทำมั่งคุดอบแห้ง ส่งโรงพยาบาล อภัยภูเบศ ที่ปราจีน จะมีพวกที่ตอนราคามั่งคุดดีก็จะไปขายเอง แต่พอราคามั่งคุดตก ราคามั่งคุดแห้งราคาดีก็จะมาเข้ากลุ่ม ซึ่งเราให้เข้าไม่ได้"

ผู้นำ ทั้ง 3 ชุมชนพบว่าผู้นำเป็นองค์ประกอบภายในในกระบวนการทุนทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในกรณีของชุมชนม่วงใหม่ และชุมชนบ้านนาทอง มีกำนันผู้ใหญ่บ้านและพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทั้งที่เป็นทางการ และผู้นำจิตวิญญาณ ที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ โดยความเป็นนักประสานกระตุ้นชุมชนให้เกิดสำนึกการมีส่วนร่วม ในการร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนเอง นอกจากนี้ยังเป็นผู้นำที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการเชิงกลุ่ม กล่าวคือเมื่อตนเองคิดเรียนรู้การแก้ไขปัญหาได้ หรือกระตุ้นจนการรวมกลุ่มแล้ว ยังสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้โดยไม่รอให้หน่วยงานรัฐให้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา โดยเป็นผู้แสวงหาการสนับสนุน ทั้งเงินทุน ความรู้ ความช่วยเหลือต่าง ๆ ฯลฯ จากภายนอกเข้ามาให้ชาวบ้านได้เห็น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อถือ และไว้วางใจในความสามารถของผู้นำ

"ผมเชื่อว่าการเป็นผู้นำต้องสามารถนำในทุกเรื่อง นำทั้งความคิด นำทั้งเรื่องของการกระทำ รวมทั้งหาแหล่งทุนด้วย เพราะเมื่อก่อนเราไม่มีแหล่งทุน มีก็มีน้อย หากผู้นำบริหารจัดการไม่เป็น เงินก็หมดไปมันก็ไม่ออกดอกออกผลไม่ออกเงย หรือหากเรียนรู้อะไรมาแล้วไม่สามารถที่จะใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดความเข้มแข็งได้มันก็ไม่มีความหมาย เราต้องเอามาบอกให้ชาวบ้านรู้และเอาไปทำ... ความเข้มแข็งก็คือการทำให้ชาวบ้านตระหนักและรับผิดชอบร่วมกันหรือการทำให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งผู้นำต้องสร้างตรงนี้ได้ (สุรินทร์ นิลเลิศ, สัมภาษณ์)

บทบาทของผู้นำในการกระตุ้นให้เกิดการระดมพลังภายในชุมชนนั้น ครอบคลุมถึง "การระดมคน" ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมของชุมชน และให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหาโดยผ่าน "การระดมความคิด" แล้วจึงนำไปสู่การปฏิบัติเนื่องจากเมื่อชาวบ้านได้แสดง

ความคิดจะเป็นการสร้างสำนึกเรื่องความรับผิดชอบ และความเป็นเจ้าของความคิดหรือสิ่งที่ทำร่วมกัน โดยใช้ "การระดมทุนทางวัฒนธรรม" เป็นการใช้ศักยภาพ ภูมิปัญญาของชุมชน และนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้ เช่น ฝีมือเรื่องการทำตุ๊กตา การจักสาน วิถีชีวิตของชุมชนชนบท สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน ฯลฯ ซึ่งเป็นทุนเดิมของชุมชนนี้มาใช้ในเสริมการสร้างชุมชนในการแก้ไขปัญหา

โดยอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้นำเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันของ ชาวบ้านหรือสมาชิกที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต หรือเป็นสมาชิกที่เห็นถึงวิกฤตที่เกิดขึ้นในชุมชน จนเกิดการรวมกลุ่ม ร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ และหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน จนสามารถกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ควรจะเป็นสำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติ จากนั้นจึงนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติ ซึ่งไม่มีสูตรสำเร็จที่แน่นอนตายตัว โดยมีเวทีในการร่วมปรึกษาหารือ เพื่อหาทางออกให้แกกันและกันอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุดภายใต้การช่วยเหลือเกื้อกูล และเอื้ออาทรต่อกัน จนกระทั่งสามารถหาทางดำเนินการให้เกิดความเข้มแข็งได้ ในระดับหนึ่งที่สามารถยืนหยัดให้กับตนเองและครอบครัวได้ จึงเกิดทักษะเป็นผู้นำ ประกอบกับผู้นำที่พบในชุมชนศึกษามีการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเรียนรู้ ให้เท่าทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นลุงประยงค์แห่งไม้เรียง ที่ใฝ่ใจใฝ่รู้ในเรื่องที่เป็นปัญหา อย่างเรื่องยาง ลุงประยงค์ได้พยายามเรียนรู้ทุกมิติ ตั้งแต่การตั้งคำถามถึงราคาขายที่ขึ้นลงตลอดเวลา หรือการอ้างอิงราคาขายของตลาดโลก ศึกษาดูงานทั้งโรงงานของรัฐ และเอกชน มีโอกาสเรียนรู้การแก้ไขปัญหาจากลงมือ ลองดูในการปฏิบัติ อีกทั้งการที่มีโอกาสแลกเปลี่ยนเป็นกัลยามิตร กับนักวิชาการอย่างอ.เสรี พงศ์พิศ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2525 เป็นต้น หรือกรณีของกำนันสุรินทร์ บางเจ้าท่า ใช้ประสบการณ์ในฐานะเป็นผู้ดั้งเดิมในพื้นที่ ที่เข้าใจปัญหา และสถานการณ์ของการเป็นกำนันที่มีโอกาสออกไปเรียนรู้กับหน่วยราชการภายนอก "การเป็นผู้นำจากฐานล่างทำให้เรามีโอกาสที่จะคิด ระดมความคิดเรียนรู้ไปกับชาวบ้านค้นหาปัญหา และกำหนดกิจกรรมเองได้ และการทำงานในตำแหน่งกำนัน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐก็ส่งผลให้เรามีโอกาสเรียนรู้โลกภายนอก เป็นโอกาสให้เราได้เชื่อมโยงและรับรู้กิจกรรมภายนอกได้มากขึ้น" (สุรินทร์ นิลเลิศ, สัมภาษณ์) เป็นต้น การเรียนรู้ ทั้งในองค์ความรู้ใหม่ และองค์ความรู้ที่เป็นฐานในชุมชนทำให้ผู้นำในแต่ละชุมชนมีศักยภาพในการเข้าใจปัญหา และแนวทางแก้ไขที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของฐานทรัพยากร และวิถีชีวิตในชุมชนได้

นอกจากนี้การเป็นผู้นำเป็นบุคคลที่เสียสละอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเวลา รวมถึงในบางกรณีมีความจำเป็นต้องเสียสละทรัพย์สินส่วนตัว เงินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมของชุมชน ขณะที่ต้องดูแลความเป็นอยู่ของครอบครัวตนเองไปพร้อม ๆ กันด้วย อีกทั้งต้องเป็นผู้นำที่

สามารถถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้กับบุคคลอื่นเข้าถึงและเข้าใจได้นั้น จะต้องเกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงที่มีผลสำเร็จเป็นรูปธรรม จึงจะสร้างความเชื่อถือให้กับบุคคลที่สนใจได้ "ชาวบ้านไม่เชื่อ ชาวบ้านมีปัญญา มีวิถีคิดของตัวเอง จึงเชื่อยาก ต้องทำให้ดู อยู่ให้เห็น จึงจะเชื่อ" (ประหยัด โททุมพล, สัมภาษณ์, 24 พ.ย.2547) โดยสามารถประสานความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ กลุ่มองค์กรซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการบริหารจัดการและดำเนินงานร่วมกัน เมื่อมีปัญหาผู้นำซึ่งมีทักษะการสื่อสารสามารถเข้าไปจัดการควบคุมความสัมพันธ์ภายในชุมชนให้คงอยู่ต่อไปได้ อาทิ ด้วยวิธีการเรียกประชุมเพื่อหาข้อยุติ

"เวลากลุ่มต่าง ๆ มีปัญหาผมก็เรียกประชุมให้มาคุยกัน ตกลงกันว่าจะแก้ไขอย่างไร ส่วนใหญ่ประชุมแล้วก็จบกันไปไม่มีอะไร เพราะเราคุยกันในคนหมู่มาก ออกไปทะเลาะกันทีหลังไม่มี เพราะเวลาประชุมกันเราบอกว่ามันเป็นปัญหาส่วนรวม" (สุรินทร์ นิลเลิศ, สัมภาษณ์)

ในกระบวนการทุนทางสังคม ผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกจากต้องผ่านประสบการณ์การต่อสู้ชีวิตมาแล้วมากมาย ต้องเสียสละทุ่มเทกำลังกาย และกำลังทรัพย์ที่มีน้อยอยู่แล้ว เพื่อมากระตุ้นให้ชุมชนมีระบบคิด แนวทางปฏิบัติที่มุ่งสู่เป้าหมายของสาธารณะที่ไม่ได้จำกัดแต่เพียงชีวิตของตนเอง และครอบครัว แต่หมายรวมถึงประโยชน์ของชุมชนด้วย

ภูมิปัญญา/กระบวนการเรียนรู้ เป็นทั้งความรู้ที่ชุมชนสะสมผ่านการเรียนรู้จากฐานของทรัพยากรธรรมชาติ สังคมมาทำความเข้าใจ การลองผิดลองถูก การวิเคราะห์ สังเคราะห์ กลั่นกรอง จนกระทั่งกลายเป็นองค์ความรู้ ชุมชนในอดีตนำมาใช้ในการดำรงชีวิตให้อยู่รอด แต่เลือนหายไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต มีความรู้สมัยใหม่จากการรับเอาทุนนิยมเข้ามา แทนที่ก่อให้เกิดการกระกระตุ้นการผลิต ที่มุ่งเอาวัดเอาเปรียบกันเอง และเอาเปรียบธรรมชาติ การเกิดบริโภคนิยม ในขณะที่ภูมิปัญญาเดิม เป็นองค์ความรู้ที่ปฏิเสธความเชื่อดังกล่าว และเน้นการดำรงชีวิตที่สอดคล้องสัมพันธ์ไปกับธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการทุนทางสังคมที่เกิดขึ้น ใหม่ของทั้ง 3 ชุมชน เป็นการนำภูมิปัญญาความรู้ทั้ง 2 ด้านมาผสมผสานกันอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งชุมชนที่ศึกษาได้ถูกกระแสการพัฒนา สร้างความทันสมัยกดทับจนภูมิปัญญาเหล่านั้นจางหายไป และลดบทบาทลงอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเรียนรู้ร่วมของสมาชิกในชุมชนต่อคำถามของปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการรื้อฟื้นองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นขึ้นมา ซึ่งยังไม่ได้หายไปไหนยังถูกเก็บสะสมอยู่ภายในสมาชิกในชุมชน ไม่ได้ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้ที่เห็นเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเคารพพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก เป็นองค์ความรู้ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับธรรมชาติในลักษณะการหาอยู่หากินสำหรับการดำรงชีวิต การเรียนรู้เรื่องพันธุ์พืช การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า

ความรู้สมัยใหม่ กระบวนการทุนทางสังคมได้นำความรู้สมัยใหม่มาใช้ผสมผสานกับ ภูมิปัญญา ที่ได้ฟื้นฟูขึ้นมา และสามารถนำมาปรับใช้ให้สอดคล้อง เป็นความรู้ที่เหมาะสมกับและ สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของชุมชน เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีการจักสาน มีการความรู้ สมัยใหม่มาพัฒนาผลผลิตซึ่งเป็นงานฝีมือของชาวบ้านบางเจ้าฉ่า การพัฒนาการบรรจุภัณฑ์ หน่อไม้เปียกของชาวชุมชนม่วงใหม่ นอกจากนี้ความรู้สมัยใหม่อื่น ๆ ที่เข้ามาแก้ไขปัญหาราคาผล ผลิตยางพารา ในชุมชนไม้เรียง การพัฒนาการจัดทำวิสาหกิจชุมชนหลายประเภท เช่น โรงงาน แปรรูปยางพารา ในการจัดการจึงได้นำแนวทางการจัดการซึ่งเป็นความรู้สมัยใหม่มาใช้และควบคุม การผลผลิตให้มีคุณภาพ

วัฒนธรรม/ประเพณี เป็นรากฐาน ได้แก่ วัฒนธรรมการพึ่งพาอาศัยกัน ตลอดจนการ ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกัน เป็นรากฐานของการเกิดความรู้สึกถึงความเป็นพี่เป็นน้อง ซึ่ง ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความผูกพัน ห่วงหาอาทรต่อกัน และความไว้วางใจกัน ก่อให้เกิดการคุณค่าที่แฝงให้เป็นพลัง นอกจากนี้ บนพื้นฐานของวัฒนธรรมความเชื่อทางด้านพุทธศาสนากลายเป็น คุณค่าพื้นฐานของวัฒนธรรมการแบ่งปันและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเชื่อเรื่องผี ลึงค์ศักดิ์สิทธิ์ ใน ชุมชนม่วงใหม่ถูกนำมาใช้ในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาวบ้านที่ให้ความเคารพ นับถือผีตัวเดียวกัน โดยเฉพาะผีปู่ตาที่ถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษของหมู่บ้านที่ทำหน้าที่คอยปกป้อง รักษาหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ขณะที่ประเพณีที่ถือปฏิบัติในชุมชนทำให้เกิดเวทีของการปะทะ สังสรรค์ของสมาชิกในชุมชน

โดยแบบแผนความสัมพันธ์ ที่เป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ กลุ่มเพื่อน ของคนใน ชุมชน บนพื้นฐานของภูมิปัญญา ความคิดความเชื่อ ประเพณี ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่คนในชุมชน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน การร่วมมือร่วมใจ กันทำสิ่งต่าง ๆ อาจเรียกว่าเป็นจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ เป็น ส่วนของระบบคิด ที่นำไปสู่แนวการปฏิบัติ ที่มีความสัมพันธ์กับส่วนที่เป็นระบบคิด นั้นหมายความว่า เมื่อสมาชิกมีจิตสำนึกร่วม ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระบบคิดดังกล่าวก็จะส่งผลให้สมาชิกมี การปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทรและมีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การ ที่ทุนทางสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจก ครอบครัว เครือญาติ และ กลุ่มต่าง ๆ จึงเป็นประโยชน์ของทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ในระดับ ต่าง ๆ ของชุมชนหมู่บ้าน ภายใต้อาหารเอื้ออาทรต่อกันของกลุ่มชาวบ้าน และสามารถเชื่อมโยงแต่ ละเครือข่ายไว้ด้วยกันภายใต้ระบบข่ายใยชีวิตที่เชื่อมโยงมีระบบความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติ และเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบของชาวบ้านด้วยตนเอง ซึ่งมีการ

จัดระเบียบเครือข่ายให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามแนวทางของระบบความคิด เห็นได้จาก
รูปธรรมของแนวทางการปฏิบัติดังนี้

การร่วมมือร่วมใจ เป็นมิติของทุนทางสังคมที่สะท้อนความสามัคคีภายในชุมชน ใน
ความจำเป็นต้องร่วมมือกันด้านต่าง ๆ เช่น การร่วมกันลงทุน ลงแรง ในกลุ่มเกษตรกลุ่มอาชีพ หรือ
การร่วมกันทำงานต่าง ๆ ของกลุ่มชุมชน ฯลฯ การที่คนจะมาร่วมมือร่วมใจกันได้อย่างยั่งยืนและ
ต่อเนื่อง คนจะต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (trust) ต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ ไม่เห็นแก่
ประโยชน์ของตนเองเพียงอย่างเดียว รวมทั้งมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม อาทิ
ตำรวจบ้านที่อาสาสมัครที่เป็นชาวบ้าน ทำหน้าที่ดูแลความสงบสุขของชุมชน เสียสละเวลา และได้
รับการสนับสนุนการทำงานจากสมาชิกในชุมชนโดยการเคารพเชื่อฟัง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดระบบ
ความสัมพันธ์แบบร่วมมือร่วมใจ ซึ่งเป็นมิติที่สำคัญของทุนทางสังคม

มาตรการ กติกา ของชุมชน ในระบบความสัมพันธ์ที่เกิดโดยทั่วไปในชุมชน ระหว่าง
เครือญาติ กลุ่มเพื่อน หรือระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นขึ้นรองรับกิจกรรม การดำเนินต่าง ๆ หรือ
การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากเวทีการเรียนรู้ ของชุมชน จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์กติกา อันเป็นบรรทัด
ฐานที่คนจะต้องปฏิบัติร่วมกัน กรณีศึกษาของการแก้ไขปัญหาเสพติดของชุมชนม่วงใหม่ กฎ
บ้านที่เป็นข้อตกลงร่วมของประชาคม ที่ชุมชนนอกจากร่วมกันวางกติกาแล้ว ยังร่วมมือกันดำรงไว้
ซึ่งพฤติกรรมของการทำให้กติกามีความศักดิ์สิทธิ์ หรือการร่วมกันทำโฮมเสตย์ของชุมชนบางเจ้า
ฉ่า เกิดเป็นกติกาที่ชุมชนต้องช่วยกันดูแลหน้าบ้านของตนเอง ให้สะอาดเรียบร้อย แสดงให้เห็นว่า
ชุมชนยังคงสามารถสืบสานทุนทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการให้คนที่เข้ามามีส่วนร่วมในระบบ
ความสัมพันธ์ มีโอกาสวางกฎเกณฑ์กติการ่วมกันเพื่อประโยชน์ของชุมชน มิใช่ให้ใครที่มีอำนาจ
เหนือกว่า ซึ่งอาจหมายถึงอำนาจเงิน อำนาจความรู้ หรืออำนาจการปกครอง เข้ามาเป็นผู้มีอำนาจ
เหนือผู้อื่น จนสามารถวางกติกาให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองได้ ถึงแม้เงินตราจะเข้ามามีความสำคัญ
ต่อการดำรงชีวิตของชุมชนมากขึ้น แต่คนที่เข้าทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน มิได้ให้คุณค่าของการ
“ทำให้ได้กำไรสูงสุดกับตนเอง” แต่กลับให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค รักษา
ระบบความสัมพันธ์ที่คนมีการวางกติการ่วมกันได้เป็นอย่างดี

การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม แม้ว่าโดยทั่วไปการที่คนเข้ามามีส่วนร่วมสัมพันธ์
กันก็เพื่อให้สามารถทำกิจการหรือดำเนินการได้ ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีนัยถึงผลได้ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ
จะเป็นผลได้ในรูปของเงิน ผลผลิต หรือแม้แต่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ ผลได้นี้ อาจกระจายสู่
สมาชิก หรือคนที่เข้ามาในระบบความสัมพันธ์อย่างเสมอภาคหรือเป็นไปอย่างเอารัดเอา
เปรียบก็ได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการ ความสำคัญกับการสร้างระบบที่ทำให้มีการกระจายผล
ได้อย่างเป็นธรรม ทำให้คนที่เข้ามาร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีความขัดแย้งกันน้อย หรือหากมีก็

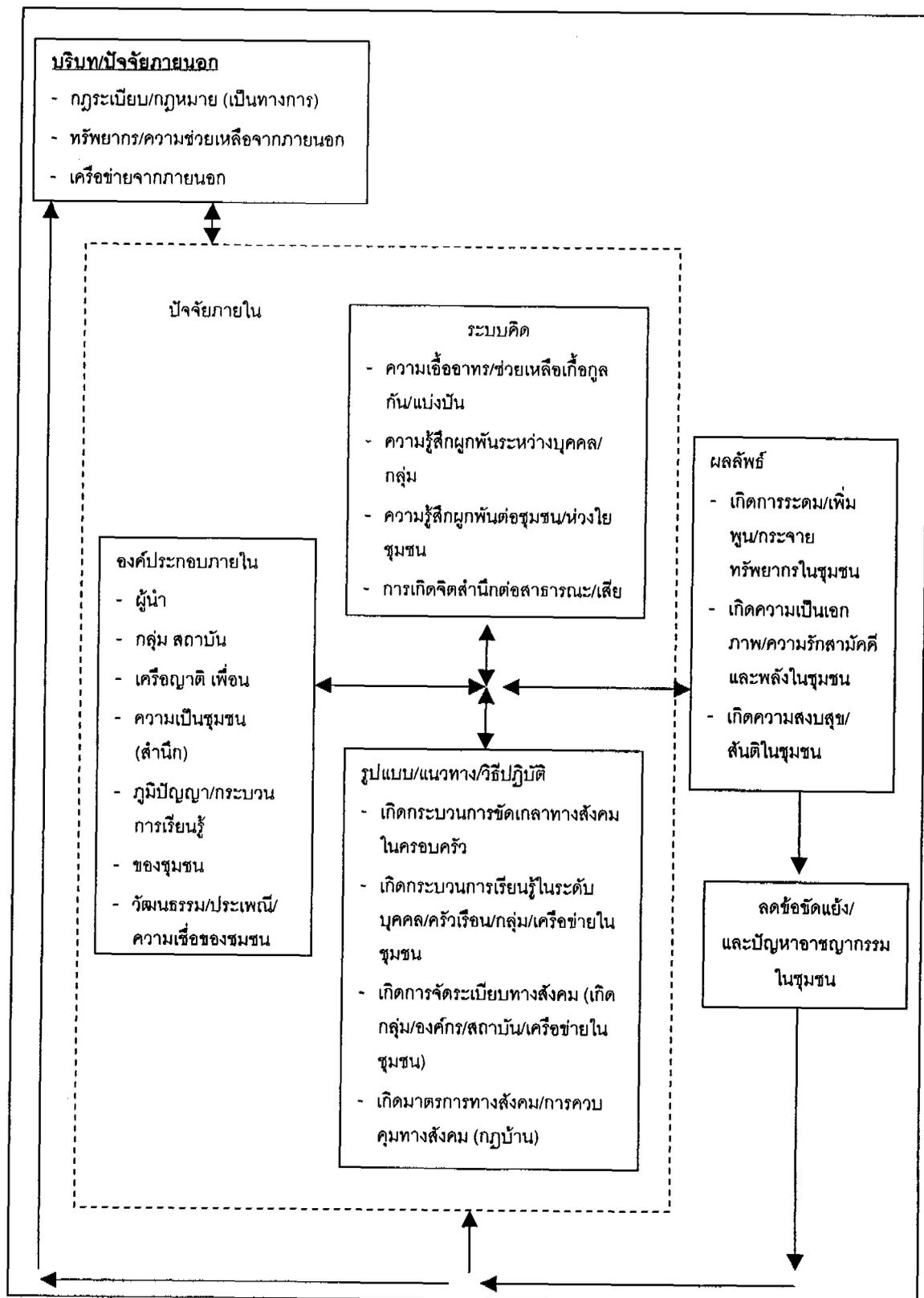
สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้โดยไม่ยาก ทำให้ระบบความสัมพันธ์มีความยั่งยืน คนมีความผูกพันระหว่างกันเพราะระบบคิดที่ปัจเจกมีเอื้ออาทรต่อกัน แบ่งปันกัน

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบภายนอก

ความเป็นเครือข่ายของชุมชนในกระบวนการทุนทางสังคมไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในแนวราบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในของชุมชนด้วยกันเองเท่านั้น แต่ยังมีเครือข่ายความสัมพันธ์ครอบคลุมไปถึงเครือข่ายความสัมพันธ์กับภายนอกในหลายลักษณะ อาทิ การช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนทางด้านวิชาการสมัยใหม่ ที่ชุมชนยังขาดอยู่ หรือมีความรู้ไม่เพียงพอ เช่น สถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมไปถึงหน่วยงานของรัฐที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการร่วมจัดกิจกรรมของชุมชนทั้ง 3 แห่งที่ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเงินทุนของกลุ่ม ภายในชุมชน หรือโอกาสในระดับนโยบายในการให้ลงประสงค์รณรงค์ ผู้นำชุมชนไม่เรียงเป็นประธานสภาผู้นำชุมชน (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยผู้นำชุมชน) เพื่อให้ข้อเท็จจริง คำปรึกษา และข้อเสนอแนะโดยตรงต่อ นายกรัฐมนตรีในดำเนินกิจกรรมในระดับรากหญ้า

อย่างไรก็ตามในชุมชนที่ศึกษาทั้ง 3 ชุมชน จะพบว่าองค์ประกอบภายในมีผลอย่างมากในการจัดการทุนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่ม แก้ไขปัญหาในด้านใดก็ตาม เกิดจากการตระหนักรู้และร่วมกันคิดกันทำ ลองผิดลองถูกจากองค์ประกอบภายในทั้งสิ้น แม้กระทั่งการแก้ไขปัญหายาเสพติด ในชุมชนม่วงใหม่ การดำเนินการโดยองค์ประกอบภายนอกด้วยกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ แนวทางการทำงานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจและชุมชนร่วมทำงานกันอย่างเป็นหุ้นส่วนร่วมมือกันประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ขณะเดียวกัน สิ่งที่ต้องพิจารณา เช่นเดียวกันกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายใน คือความจริงใจ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ที่เครือข่ายภายใน และภายนอกชุมชนมีให้กัน อย่างเช่น ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยใช้กฎบ้าน และส่งต่อให้ฝ่ายบ้านเมืองดำเนินการตามกฎหมาย หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ใช่ศีลธรรมนำหน้าปล่อยให้มีการให้สินบน และปล่อยตัวผู้ต้องหาไปได้ ซึ่งเป็นการจัดการทุนทางสังคมที่อยู่นอกเหนือการทำหน้าที่ขององค์ประกอบภายใน ปล่อยไปให้เกิดกรณีอย่างนี้ขึ้นบ่อย ๆ ปัญหา ก็จะลุกลามจากกฎบ้านไม่สามารถจัดการกับปัญหายาเสพติดได้ ดังนั้น การที่สมาชิกในชุมชนมีระบบคิด แนวทางปฏิบัติข้างต้น ทำให้เกิดพลังอำนาจของชุมชน ที่ประกอบบนฐานของทรัพยากรบุคคล เครือข่าย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา องค์ความรู้ เป็นทุนทางสังคมที่ใช้ในการสร้างสร้างสิ่งดี ๆ ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและเกิดความเข้มแข็ง

ภาพที่ 7.1
กระบวนการทุนทางสังคม

การอธิบายทุนทางสังคมกับการป้องกันอาชญากรรม

ด้วยแนวคิดทางอาชญาวิทยา

ส่วนในประเด็นเรื่องทุนทางสังคมกับอาชญากรรมในชุมชน จะพบว่าขณะที่อาชญากรรมโดยทั่วไปมักถูกอธิบายว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ หากพิจารณาคำอธิบายจากทฤษฎีทางอาชญาวิทยาถึงคำอธิบายปรากฏการณ์ของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ก็ยังไม่มีทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่มีความหนักแน่นเพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์การเกิดอาชญากรรมดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน เพราะยังไม่มีข้อพิสูจน์และหลักฐานที่ปรากฏอย่างสอดคล้องอย่างเพียงพอที่จะสรุปได้อย่างชัดเจน เช่น เมื่อกล่าวถึงอาชญากรรมแล้ว เรามักถูกทำให้มีความเชื่อว่า ความยากจนเป็นสาเหตุแห่งการเกิดอาชญากรรม แต่ด้วยสาเหตุของความยากจนนี้ยังไม่มีข้อสนับสนุนได้โดยหลักฐานอย่างชัดเจน เช่น ในเขตเมืองที่มีความเจริญ และผู้คนมีรายได้มากกว่าชนบท ก็ไม่ได้เป็นข้อพิสูจน์ว่าจะไม่เกิดคดีอาชญากรรม หรือช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ผู้คนในเมืองจำนวนหนึ่งตกงานก็ยังไม่ได้ถูกพิสูจน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมว่าเกี่ยวข้องกับหรือมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในเมืองแต่อย่างใด ข้อพิสูจน์และหลักฐานที่จะอธิบายในประเด็นเรื่องความยากจนหรือปัญหาทางเศรษฐกิจกับการเกิดอาชญากรรมจึงมักมีเงื่อนไขปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบ อยู่เสมอ ในชุมชนที่ศึกษาก็เช่นกันหากจะพิจารณาในรูปธรรมของสถิติคดี อาจพบว่าจำนวนที่ไม่มากนัก หรือแทบจะไม่มีเหตุร้ายใด ๆ นอกจากปัญหาสาเหตุติดอาชญากรรม

ในเรื่องของการนำแนวคิดทุนทางสังคม เข้ามาสู่การทดสอบทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ซึ่งการศึกษาทุนทางสังคมกับการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนนี้ ผู้ศึกษาได้มุ่งเน้นไปที่ความสนใจในความสัมพันธ์ในชุมชน ที่กำหนดระบบคิด บรรทัดฐานตลอดจนสำนึกร่วมของคนในชุมชน รวมทั้งวิถีการปฏิบัติ พฤติกรรมที่แสดงออกมาไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางสังคมที่ร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อการป้องกัน แกะไขอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งองค์ประกอบที่หลากหลายของทุนทางสังคม ที่มีเงื่อนไขเชื่อมโยงกันในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบภายนอกในเรื่องการสนับสนุนจากภายนอก และองค์ประกอบภายในในประเด็นเรื่องผู้นำ สมาชิก และทั้งในระดับปัจเจก และระดับชุมชนมีความสอดคล้องหรือไม่ลงรอยกับการอธิบายอาชญากรรมในชุมชนอย่างไร โดยการนำองค์ประกอบของอาชญากรรมทางทฤษฎีซึ่งได้แก่ โอกาสของการกระทำผิด ผู้กระทำผิด และเหยื่อ มาอธิบาย การลดเงื่อนไขของการเกิด องค์ประกอบเหล่านี้ จากรูปธรรมของชุมชนที่ศึกษา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และมีกระบวนการทุนทางสังคมที่ช่วยให้สามารถพลิกฟื้นสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชน พบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมดังต่อไปนี้

ผู้กระทำผิด

ในการศึกษาพบว่า ผู้ที่มักก่อสิ่งที่เรียกว่าเป็นความเดือดร้อนรำคาญ และอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในชุมชนเกิดจากการกระทำของสมาชิกในชุมชนที่เป็นผู้ชาย ทั้งที่อยู่ในวัยรุ่นและวัยหนุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับปรากฏการณ์ของผู้ที่กระทำผิด หรืออาชญากรที่เกิดขึ้นในสังคมโลก จากการศึกษาการกระทำผิดอาจสามารถสรุปได้ว่า ผู้ชายในชุมชนส่วนใหญ่มักทดลองกระทำพฤติกรรมที่อาจนิยามว่าเป็นความผิด ตั้งแต่เด็ก กล่าวคือเมื่ออยู่ในวัยเด็กและวัยรุ่น ครั้งหนึ่งในชีวิตเด็กผู้ชายในหมู่บ้านก็มักแสดงพฤติกรรม อาทิ การยิงนกตกปลา ขโมยพืชผล ทำลายสิ่งของ ทั้งในที่สาธารณะ และพื้นที่ของผู้อื่น การทดลองสูบบุหรี่ เสพยา ดื่มสุรา และพฤติกรรมดังกล่าวหายไป จากการได้รับการเรียนรู้ โดยการตักเตือน จากคนในครอบครัว ผู้ใหญ่ และรรบความสัมพันธ์ที่มีในชุมชน เมื่อโตขึ้นขณะที่ส่วนใหญ่หยุดพฤติกรรมดังกล่าว บางส่วนก็อาจยังดำเนินพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และพัฒนาไปในรูปแบบของการกระทำผิดที่แตกต่างออกไป จนไปสู่การกระทำผิดรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

แบบแผนของการกระทำผิดนั้น มีการตั้งคำถามต่อทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ว่าทำไมผู้กระทำความผิดในวัยรุ่นจึงมีอย่างมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับในวัยเด็ก และวัยผู้ใหญ่ และหากเป็นเพราะแรงผลักดันตามวัย ทำไมจึงพบปรากฏการณ์เฉพาะในวัยรุ่นผู้ชายและทำไมไม่เป็นในกรณีของวัยรุ่นผู้หญิง ซึ่งเรื่องนี้อาจพิจารณาได้โดยกระบวนการทุนทางสังคม และความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบของ "กระบวนการการควบคุมทางสังคม" กล่าวคือในช่วงวัยเด็ก เด็ก ๆ อาจถูกเลี้ยงดู และขัดเกลาอย่างเข้มงวดโดยครอบครัวและพ่อแม่ และเมื่อก้าวสู่วัยรุ่น สมาชิกในชุมชนมีโอกาสพบกับสิ่งต่าง ๆ ในโลกภายนอกนอกเหนือจากครอบครัว ครอบครัวจึงมีความสำคัญลดลง ประกอบกับครอบครัวพ่อแม่ครอบครัวก็มีแนวโน้มในการเลี้ยงดูที่ลดความเข้มงวด ความเอาใจใส่แก่สมาชิกในครอบครัวที่เป็นวัยรุ่น ด้วยสาเหตุว่าโตแล้ว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เมื่อสมาชิกซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดสภาพไร้เสถียรภาพในสมาชิกของชุมชนในวัยดังกล่าว ก่อนที่จะก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่ ผู้ชายวัยรุ่น และเข้าสู่วัยทำงาน มีงานทำ มีการสร้างครอบครัวใหม่ ในช่วงระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ เป็นช่วงเวลาที่บทบาทของครอบครัวในทางตรงในการควบคุมทางสังคม และกำหนดพฤติกรรมลดลง เด็กหนุ่มในชุมชนที่เป็นวัยที่มีความเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมของการกระทำผิดได้ข้ามกระบวนการควบคุมทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการโดยครอบครัว กระบวนการดังกล่าวนี้เคยใช้ได้ผลสำหรับวัยเด็ก ขณะที่มีการบวนการทางสังคมอื่นเข้ามาแทนที่ ผ่านสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งความมั่นคงในด้าน การศึกษา และอาชีพการทำงาน รวมทั้งการแต่งงาน เข้ามามีบทบาททำหน้าที่ในการควบคุมและเป็นพันธะทางสังคมที่ส่งผลต่อการยับยั้ง

พฤติกรรม หยุดการก่ออาชญากรรม และการกระทำที่ชุมชนมองว่าเป็นความผิด เป็นการผูกมัดทางสังคม โดยอาศัยระบบการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันในกลุ่มคน เกิดเป็นบทบาทหน้าที่ควบคุมสมาชิกชายเหล่านี้ ไม่ให้โน้มเอียงไปเกี่ยวข้องกับกรก่ออาชญากรรม การผูกมัดทางสังคมนั้นยึดโยงสมาชิกในชุมชนที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นวัยรุ่นที่อาจคิดคะนอง อยากรลองทดสอบ ตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในชุมชน โดยการของการกระทำพฤติกรรมที่ผิดแบบแผนของชุมชน เข้ามาสู่วิถีชีวิตวัยผู้ใหญ่ ซึ่งการศึกษาในชุมชนทั้ง 3 แห่งได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการควบคุมทางสังคมที่ไม่เป็นทางการของครอบครัว และบรรทัดฐานทางสังคม ที่ทำให้สมาชิกในชุมชนงดเว้นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และด้วยเหตุนี้สมาชิกในชุมชนที่ไม่มีสิ่งยึดติดกับการผูกมัดทางสังคมจึงอยู่ในกลุ่มเสี่ยงของการกระทำผิดในชุมชน

การกระทำผิด การก่ออาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นได้ทั่วไป ในงานประเพณีหรือกิจกรรมของชุมชน อาทิ การแข่งเรือ งานบุญต่าง ๆ หรือวิถีชีวิตทั่วไปในชุมชน ก็มักมีเหตุที่กลุ่มวัยรุ่นจะมีความขัดแย้ง และนำไปสู่การทะเลาะวิวาท เมื่อมีปัจจัยอื่นมาเสริม อาทิ การกินเหล้า การเสพยาเสพติด ในการศึกษาพบว่าในการแข่งเรือประเพณี ของหมู่บ้าน วัยรุ่นชายในหมู่บ้าน จะมีอารมณ์หงุดหงิด เมื่อถูกสับประมาท และเกิดการทะเลาะโดยมีผู้อาวุโสคอยห้ามปราม ทั้งที่ผู้อาวุโสดังกล่าวอาจจะเคยมีประวัติในเชิงนักเลงมาก่อนในอดีต ซึ่งเราสามารถอธิบายได้ว่าผู้ชายมักจะก่อเรื่องเมื่อยังอยู่ในวัยรุ่น และวัยหนุ่ม และจะหยุดพฤติกรรมเมื่อผ่านการเรียนรู้ จากสังคม ขณะที่บางส่วนยังคงจะดำเนินพฤติกรรมในการกระทำผิด หรือก่ออาชญากรรมต่อไปอย่างเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากการไม่มีสายใยพันธะทางสังคม

โดยในกรณีของการมีพันธะทางสังคมข้างต้น วัยรุ่นบางส่วนอาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว และอาจเรียกว่าต่อต้านสังคม ประพฤติตนแตกต่างจากคนอื่น ๆ ในชุมชน โดยการแสดงออกแบบนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการนำไปสู่การประพฤติตนที่ไม่เหมาะสม เป็นการกระทำผิดต่อผู้อื่น กล่าวคือมีการเข้าไปเสพยาในวัด ทำลายของสาธารณะ เกเร ก่อวุ่นวายชุมชนคนอื่น จนยากที่จะสานความสัมพันธ์กับผู้อื่นในชุมชน รวมทั้งไม่ฟังการว่ากล่าวตักเตือนจากผู้อาวุโส จนคนในชุมชนไม่คบค้าสมาคมด้วย ด้วยปัจจัยเหล่านี้หากพิจารณาแล้ว อาจนำไปสู่การกระทำผิด หรือการก่ออาชญากรรมภายในสังคมที่เพิ่มขึ้นเพราะเยาวชนเหล่านั้นไม่มีสายใยของเครือข่ายที่เป็นพันธะทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามสาเหตุของการแสดงออกพฤติกรรมเสี่ยงและไม่พึงประสงค์ก็อาจเกิดจากเหตุผลเฉพาะบุคคล เช่น ความไม่สงบทางจิตใจ การติดยาเสพติด ประสบการณ์ในวัยเด็กที่ถูกทำร้าย อันพบความรุนแรง หรือรวมทั้งการเป็นโรคทางจิต ทำให้ยังเป็นเรื่องคลุมเครือไม่ชัดเจนถึงสาเหตุของการกระทำผิดหรือก่ออาชญากรรมที่อาจมีเหตุผลหลายอย่างด้วยกัน เช่น การไม่มีอาชีพ การมีประวัติเกี่ยวกับการทำผิด การคบเพื่อนที่ไม่ดี การไม่ได้เรียนหนังสือ สิ่งทีกล่าวมา

ข้างต้นอาจจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางบุคลิกลักษณะโดยตรง หรือเป็นผลมาจากบริบททางสังคมของชุมชนก็ได้ หรืออาจจะทั้งสองอย่าง เช่น การมีพฤติกรรมที่ไม่ดีดังกล่าวเป็นบุคลิกลักษณะของอาชญากรอาชญาวิทยา ซึ่งเป็นสาเหตุสนับสนุนนำไปสู่การกระทำผิดนั้น สภาพแวดล้อมทางสังคมในชุมชน และเครือข่ายทางสังคม ที่ชุมชนมีส่งผลต่อพฤติกรรมบุคลิกลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล กล่าวคือ แม่ชีวิตในวัยเด็กที่ก้าวร้าว และมักประพฤติผิดอยู่เสมอ ๆ ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้สามารถที่จะโน้มเอียงเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในอนาคตของการเป็นวัยรุ่นที่ก้าวร้าว เกเร ได้ นั้น แต่จากความใกล้ชิดคนที่อยู่ในชุมชน จากครอบครัว หรือจากความมั่นคง เข้มแข็งของชุมชนที่สนับสนุนมีสวัสดิการชุมชน ให้ครอบครัวนั้นมีความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ อาชีพการงาน จนแม้เด็กอาจจะได้รับประสบการณ์ที่เลวร้าย มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เป็นระเบียบ ไม่เอาไหน เอาแน่นอนไม่ได้ มีความสัมพันธ์ที่หละหลวมระหว่างครอบครัว สภาพแวดล้อมกับเครือข่ายบริบททางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตในชุมชน ทำให้ยังมีโอกาสที่จะพบเจอกับประสบการณ์ดี ๆ สภาพแวดล้อมดี ๆ ความสัมพันธ์ดี ๆ ที่เกื้อกูลซึ่งสามารถเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีในทางบวกได้ กรณีนี้อาจพิจารณาได้จากการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยใช้ชุมชนร่วมกันบำบัด และให้โอกาสผู้เสพกลับคืนสู่ชุมชนได้

ขณะเดียวกันในแง่เพศหญิง สมาชิกเพศหญิงในชุมชนส่วนใหญ่จะถูกแวดล้อมกับการดูแลเอาใจใส่ และได้รับการทะนุถนอมมากกว่าในเด็กผู้ชายจะประทะเจอกับพฤติกรรมที่ก้าวร้าวเป็นส่วนใหญ่ และการที่มีผู้หญิงในชุมชนไทยได้รับการถูกคาดหวังให้เป็นผู้ที่ดูแลครอบครัว ช่วยทำอาหาร ทำงานบ้าน และงานหัตถกรรม ซึ่งทำให้ใช้เวลาอยู่ในบ้านมากกว่าเด็กผู้ชาย เป็นผลดีมีส่วนช่วยที่จะลดการกระทำที่ผิด หรือโอกาสที่เด็กหญิงจะก่ออาชญากรรมได้ ข้อสังเกตที่พบในชุมชนจะพบว่าสิ่งที่เรียกว่าเป็นทุนทางสังคม หรือสายใยที่มีในระดับบุคคล สนับสนุนให้เห็นว่า การมีครอบครัวที่ยังมีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อกัน ในกลุ่มเพื่อน ซึ่งเกิดเป็นพันธะทางสังคม และเป็นการควบคุมทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ

กลุ่มเพื่อน

พฤติกรรมการกระทำผิดนั้นสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่บุคคลอื่นมีต่อบุคคลอื่นนั้น สามารถยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำผิด แต่ประเด็นดังกล่าวนี้มีเรื่องที่ยังคงเป็นเรื่องที่ซับซ้อนจากแนวความคิดทุนทางสังคม กล่าวคือการที่สมาชิกในชุมชนกระทำผิดอาจไม่ใช่มีสาเหตุมาจากการขาดจากเครือข่ายทางสังคมเท่านั้น แต่สมาชิกดังกล่าวอาจมีกลุ่มที่ตนเองติดต่อเชื่อมโยง และเป็นเครือข่ายทางสังคมที่แตกต่างไป ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพื่อน กลุ่มวัยรุ่น ต่างตำบล ต่างหมู่บ้าน

ซึ่งการกระทำผิดต่อแบบแผนพฤติกรรมของชุมชนตนเอง แต่อาจได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนนี้ ตัวอย่างนี้พบได้จาก พฤติกรรมการขับมอเตอร์ไซด์ของกลุ่มวัยรุ่น ในชุมชนที่มักมีกลุ่มเพื่อนต่างโรงเรียน ต่างชุมชน เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และขณะเดียวกัน บุคคลในเครือข่ายดังกล่าวจะถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ปฏิสัมพันธ์ และนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้นกว่าเดิม และการรวมกลุ่มที่มีอิทธิพลกระตุ้นก่อให้เกิดการก่ออาชญากรรมมากกว่า

ตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ชัดในเรื่องการ เครือข่ายของวัยรุ่น โดยกลุ่มเพื่อนดังกล่าวนำไปสู่การก่ออาชญากรรมอื่น ๆ ได้ง่าย วัยรุ่นสมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานหรือความผิดร้ายแรงที่ใหญ่ขึ้น ขณะที่มีคนอื่นเฝ้ามองดูความปลอดภัยให้เพื่อนขณะที่เพื่อนกำลังกระทำผิด เช่น การขโมยของ แซงรถ เสพยา จากการกระทำของกลุ่มนี้ไม่ได้แสดงออกถึงสิ่งที่ดีที่ตรงตามของเครือข่ายที่มีเสมอไป การรวม "กลุ่ม" และการมีเครือข่ายทางสังคมลักษณะดังกล่าว อาจเป็นสิ่งสนับสนุนบุคคล แต่ส่งผลในทางลบกับชุมชนสังคม เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลในรูปแบบและวัตถุประสงค์ที่ก่อให้เกิดปัญหาในชุมชนและเป็นเครือข่ายที่กระทบ หรือทำลายกฎเกณฑ์ของชุมชนที่เกี่ยวกับการกระทำผิด หรือการก่ออาชญากรรม และสามารถผลักดันให้บุคคลให้แสดงพฤติกรรมที่เสี่ยง รุนแรง การเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายในลักษณะดังกล่าวได้ ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมโดยการกีดกันสมาชิกจากเครือข่ายของชุมชน หรือการแก้ไขปัญหาโดยการนำสมาชิกที่มีปัญหาไว้ด้วยกันอย่างการแก้ไขปัญหาในเรือนจำ หรือ การจัดโครงการอย่างเช่นค่ายการแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่เหมือนเป็นการแบ่งแยกสมาชิก โดยนำสมาชิกของชุมชนที่ติดยาไปอบรมด้วยกันนั้น บางครั้งเป็นการชี้แนะแนวทางเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสังคมใหม่ ๆ ให้สมาชิกเหล่านั้น สามารถขยายเครือข่ายในทางลบ และได้เรียนรู้วิธีการกระทำผิดที่มีความรุนแรงและด้วยวิธีใหม่ ๆ ที่หลากหลายขึ้น

เหยื่ออาชญากรรม

การเกิดอาชญากรรม สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงและเป็นองค์ประกอบของอาชญากรรมได้แก่ เหยื่อของการกระทำผิด ซึ่งยิ่งสมาชิกในชุมชนห่างเหินจากการติดต่อสมาคม หรือมีกิจกรรมทางสังคมกับสมาชิกคนอื่น ๆ น้อย ยิ่งมีโอกาสตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมได้ง่ายเท่านั้น และในการศึกษาเกี่ยวกับเหยื่อของอาชญากรรมทั่วไปในอดีต ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่อยู่คนเดียว ครอบครัวยุติธรรม ที่ขาดการคบค้าสมาคมกับบุคคลอื่น มีโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดหรือเหยื่อของอาชญากรรมได้ง่ายกว่า นอกจากนี้ผู้ที่โดดเดี่ยวจากชุมชนยังมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกหวาดกลัวภัยอาชญากรรม การปลีกตัวออกห่างจากชุมชน หรือถูกทิ้งโดยลำพังให้อยู่คนเดียว เป็น

การเพิ่มให้เกิดการก่ออาชญากรรมได้ เพราะว่าจะกลายเป็นเหยื่อ หรือไม่มีเครือข่ายที่จะคุ้มครองป้องกันทั้งจากภัยทางกายภาพ และทางจิตใจ

ชุมชนที่ศึกษาโดยเฉพาะชุมชนในภาคกลาง และภาคเหนือมักมีที่พักอาศัยอยู่รวมกันเป็นคุ้ม และป้อม เป็นเสมือนเกราะป้องกัน และลดโอกาสการกลายเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเด็ก และผู้หญิง และผู้สูงอายุที่ถูกหลานไปทำงานต่างถิ่น ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้อ่อนแอ สำหรับการถูกรังแกจากผู้กระทำผิด หรืออาชญากรจึงสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขในชุมชน เด็ก ๆ สามารถวิ่งเล่นในบริเวณบ้านทั้งในเวลากลางวัน และ กลางคืนโดยเหตุเพราะบริเวณที่พักอาศัยของชาวชุมชนมักมีกิจกรรม ทั้งในแง่งานหัตถกรรม กลุ่มการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ขณะที่สมาชิกในชุมชนที่มีบ้านพักตั้งอยู่ในบริเวณที่ห่างไกลจากละแวกบ้าน (มีบ้านในบริเวณเดียวกันน้อยกว่า 5 หลัง) ในอดีตจึงมีโอกาสเสี่ยงที่จะถูกปล้นหรือย่องเบาได้ง่าย (บ้านที่ถูกขโมย อุปกรณ์การเกษตร สัตว์เลี้ยงก็มักเป็นบ้านที่อยู่ห่างจากละแวกชุมชนซึ่งวัยรุ่น และผู้กระทำผิด (อาชญากร) ซึ่งมักเป็นคนในชุมชนทราบเป็นอย่างดีว่าปลอดภัยจากสายตาของชาวบ้านอื่น

การอยู่รวมกันในคุ้มบ้าน การร่วมกันทำงานในภาคการผลิตอย่างไร้ หนา และการมีเครือข่าย และการร่วมกิจกรรมทั้งที่ไม่เป็นทางการ และเป็นทางการ จึงเป็นการป้องกันตัวเอง และครอบครัว ไม่ให้ถูกเป็นเหยื่อ อีกทั้งเป็นการรวมกลุ่มคน เด็ก วัยรุ่น ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงเป็นการคุ้มครอง และสร้างพันธะทางสังคมให้วัยรุ่น และเด็ก พ้นจากการเป็นเหยื่อของความรุนแรง ที่เกิดขึ้น

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ดังที่กล่าวมาแล้วองค์ประกอบของอาชญากรรม และการกระทำผิดมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) อาชญากร หรือผู้กระทำผิด 2) เหยื่อ 3) โอกาสของการกระทำผิด โอกาสของการกระทำผิดอาชญากรรม (เป็นลักษณะเฉพาะของสถานการณ์ เหตุการณ์ ที่ทำให้ผู้กระทำผิด มีความสามารถที่จะกระทำผิด และเกิดทักษะมากขึ้น) ในสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชน มีผลต่อการยับยั้งหรือเปิดโอกาสให้เกิดการกระทำผิด หรืออาชญากรรม ดังนั้นบริบททางสังคม ซึ่งหมายรวมสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และทางสังคมของชุมชนสามารถมีผลต่อการเกิดอาชญากรรมได้ โดยพื้นฐานแล้วหากพิจารณาเฉพาะการเกิดคดีอาชญากรรมโดยทั่วไป จะพบรายละเอียดที่หลากหลายระหว่างบริเวณที่อยู่อาศัยในเขตเมือง และชนบท ซึ่งแน่นอนว่า การปล้น การจี้ ย่องเบา การทำร้ายร่างกาย มักจะเกิดขึ้นบ่อย ๆ ในบริเวณพื้นที่ในเมือง โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกับชนบทว่า การปล้น การกระทำผิดจะเกิดเฉพาะในเมืองที่มีความ

สัมพันธ์ทางสังคมน้อยกว่าในชนบท เพราะความจริงแล้วประวัติศาสตร์ในอดีต อาชญากรรม หรือ การกระทำผิดความรุนแรงเกิดขึ้นมากในชนบทมากเช่นเดียวกัน

การศึกษาในต่างประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าการเกิดอาชญากรรมหรือการกระทำผิดไม่ได้เกิดเฉพาะในเขตพื้นที่ที่ยากจน หรือชุมชนแออัดเท่านั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ใน อังกฤษ และ อเมริกา พบว่าพื้นที่ที่มักเกิดการอาชญากรรมอย่างสูงที่สุดนั้นอยู่ใน 2 พื้นที่คือ "Striving" หมายถึงพื้นที่ที่มีบ้านมากมายหลายหลังในแถบพื้นที่บริเวณนั้น ในบ้านก็เต็มไปด้วยสิ่งของต่าง ๆ เป็นที่ล่อตาล่อใจของพวกโจร บริเวณดังกล่าวมีผู้สูงอายุมาก มีครอบครัวเดี่ยวมาก และประชากรส่วนใหญ่ว่างงาน รายได้ต่ำ อีกทั้งมีหลายเชื้อชาติ ศาสนาด้วย ส่วน "Rising" จะเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะครอบครัวคนโสดและคู่สามีภรรยาที่มีอาชีพการงานครอบครัวร่ำรวยมีฐานะ มีกฎเกณฑ์การควบคุมทางสังคมที่หละหลวม มีการเคลื่อนย้ายไปมาของผู้ที่อยู่อาศัยสูง มีการเปลี่ยนแปลงของผู้อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่นั้นตลอด อาชญากรรมที่เกิดขึ้นจำนวนหนึ่งมักเกิดขึ้นในเวลากลางคืน และเชื่อมโยงกับสถานที่ อาทิ เป็นบริเวณที่มีความเสี่ยงโดยกายภาพ เป็นมุมมืด ไร้ผู้คน หรือ บริเวณที่เป็นแหล่งอบายมุข มีความสะดวกในเรื่องของยานพาหนะ (เป็นทางเปิด) โดยทั่วไปแล้ว บริเวณที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่ผู้กระทำผิดจากภายนอกสามารถเข้าถึงได้ง่าย และอีกทั้งยังหลบหนีได้ง่าย และเอื้อต่อการประกอบอาชญากรรม

ตัวอย่างของชุมชนที่ศึกษา อย่างเช่น บริเวณชุมชนม่วงใหม่ พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพของการอยู่อาศัยเป็นชุมชนชนบท เส้นทางสัญจรเข้าออก หมู่บ้านเป็นเพียงเส้นทางที่เชื่อมระหว่าง หมู่บ้านข้างเคียง และไม่มีแหล่งอบายมุข สถานบริการในชุมชน ขณะที่ถนนภายในหมู่บ้านเส้นที่เป็นสายหลักบริเวณย่านที่อาศัยจะเป็น ถนนลาดยาง แต่ก็มีความไม่กว้างมากนั้น การแข่งมอเตอร์ไซด์ของกลุ่มวัยรุ่น ของทั้งในและนอกชุมชน ของชุมชนที่เป็นปัญหาของจังหวัดน่านด้วยนั้น จึงมักกระทำบริเวณนอกย่านพักอาศัย ทางเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน และทางเชื่อมไปอำเภออื่น นอกจากนี้ในชุมชนมีโรงเรียนสถานศึกษาในระดับมัธยมที่มักก่อปัญหาจากเด็กวัยรุ่นเพียงแห่งเดียว ซึ่งจำนวนเด็กและเยาวชนมีไม่มากนัก ด้วยสภาพแวดล้อมการตั้งบ้านเรือนที่อยู่กันเป็นคุ่ม คูแลกันเป็นหมวดบ้านและเป็นชุมชนดั้งเดิม ทำให้เด็กและเยาวชนซึ่งมีจำนวนไม่มากนักที่เรียนอยู่ในโรงเรียนในชุมชน รวมทั้งเด็กที่เรียนในตัวจังหวัด จะมีโอกาสหนีโรงเรียน หลบไปมั่วสุมบริเวณ วัด หรือที่ปลอดภัยคน หรือสถานบริการต่าง ๆ ซึ่งโดยสภาพแล้วมีน้อยมาก กิจกรรมของเด็กและเยาวชนจึงมักเป็นการจับกลุ่มพูดคุยกันตามบริเวณที่สาธารณะ อาทิ ริมแม่น้ำน่าน ซึ่งอาจพบเห็นโดยง่ายจากสายตาของคนรู้จักในชุมชน จึงเป็นการลดโอกาสของการกระทำผิดของเด็กเยาวชน

โดยตัวอย่างสายสัมพันธ์ร่วมกันของชุมชน เป็นทุนทางสังคมของชุมชน เป็นบทบาทร่วมกันในกรณีปัญหาการกระทำผิด ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยไปจนถึง เรื่องที่มีความรุนแรง อาจพิจารณาและพบเห็นได้ใน กรณีของการไม่ดูดาวยของคนในชุมชนหากเห็น เด็กและเยาวชนหลบหนีโรงเรียน ไปมั่วสุมบริเวณที่สาธารณะในเวลากลางคืนจนตึกเกินไป อย่างน้อยเป็นการแสดงออกโดยการมอง หรือถาม ทักทาย จนไปถึงการบอกผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้น หรือนำมาพูดคุยในวงสนทนา ได้ถามกันว่าเด็กเหล่านั้นเป็นลูกหลานของบ้านไหน แม้ว่าในหลายกรณีการเข้าไปตักเตือนเด็กและเยาวชนในชุมชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม หรือบอกกล่าวผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นของสมาชิกอื่นในระดับบุคคล อาทิ เพื่อนบ้าน เครือญาติ จะไม่ได้รับการตอบสนอง แต่เมื่อมีการนำมาเป็นประเด็นการสนทนาในระดับกว้าง หรือบอกกล่าวกันในเวที การประชุม ก็เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ มีการดูแลบุตรหลานของตนเองมากขึ้น (ตัวอย่าง) นอกจากนี้การไม่ดูดาวยของความเป็นคนในชุมชนอาจพิจารณาจากความสำเร็จของการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ที่สมาชิกในชุมชนเห็นว่าเป็นปัญหาร่วมกัน และไม่สามารถละเลย ปล่อยไว้ได้จนเกิดเป็นโครงการที่ต้องการ การทำงานร่วมกันของคนในชุมชน และการแสวงหาแนวร่วมในการแก้ไขปัญหายาอย่างเช่น ตำรวจ (การดำเนินโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด, การจัดตั้งตำรวจบ้าน) :ซึ่งการไม่ดูดาวยเกิดบนพื้นฐานของการที่มีความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนเดียวกัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของสมาชิกในชุมชน ส่งผลถึงความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และเห็นว่าการกระทำผิด และอาชญากรรมในชุมชน ไม่ใช่แค่เรื่องของตำรวจแต่เป็นเรื่องของตนเองที่สามารถควบคุมได้

การร่วมกันเฝ้าระวังชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การนำการควบคุม หรือจัดระเบียบทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการในชุมชน อาทิ มาตรการทางสังคมสามารถลดการกระทำผิด และการก่ออาชญากรรมได้ ซึ่งพิจารณาแล้วคล้ายคลึงกับโครงการหรือ สิ่งที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติพยายามดำเนินการกับชุมชนเมืองในการสร้างระบบการควบคุมทางสังคมที่ไม่เป็นทางการ เพื่อให้สามารถลดการเกิดอาชญากรรม อย่างเช่น "โครงการการเพื่อนบ้านเตือนภัย" ซึ่งนำมาจากแนวคิดตำรวจชุมชน ที่กิจการตำรวจในหลายประเทศดำเนินการมาตั้งแต่ช่วง 1980-1989 โดยเป็นกิจกรรมที่มองเห็นประโยชน์ และให้บทบาทชุมชนมีส่วนร่วมในการลดการเกิดอาชญากรรม แทนที่จะเป็นการดำเนินการของตำรวจฝ่ายเดียว

ซึ่งภายใต้การดำเนินการของตำรวจ ที่มุ่งเน้นที่สถิติคดี โดยไม่มุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหายาของชุมชนอย่างแท้จริง จึงละเลยประเด็นเรื่องความร่วมมือของชุมชน ทำให้เกิดปัญหาใน

การดำเนินการที่จะกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ อาทิ ชุมชนในเมือง หรือชุมชนในชนบท ซึ่งความแตกต่างกันในลักษณะของปัญหา ทำให้ส่งผลต่อการประเมินของประโยชน์และความสำเร็จหากพิจารณาเฉพาะสถิติคดีที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งไม่ได้สะท้อนอะไรเลย เช่น การแจ้งคดีอาชญากรรมของประชาชนมากขึ้น อาจทำให้สถิติคดีของตำรวจสูงขึ้นทำให้ถูกมองว่าดำเนินการป้องกันอาชญากรรมไม่บรรลุผล ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การดำเนินการหรือร่วมกันเฝ้าระวังหรือเตือนภัยกัน ทั้งในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การแจ้งข่าว การบอกกันต่อ ๆ จนไปถึงการมีอาสาสมัครหมู่บ้านในรูปแบบตำรวจบ้าน มีส่วนผลักดันให้เกิดการดำเนินการเพื่อการป้องกันอาชญากรรมตนเองของสมาชิกในชุมชนคู่ขนานกันไป ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การดูแลทรัพย์สินของตนเอง การเฝ้าระวังปัญหาอื่น ๆ (การดูแลสื่อครอบครัวบ้าน) รวมทั้งการนำไปสู่ความร่วมมือที่ดีขึ้นของทุก ๆ ฝ่าย ระหว่างสมาชิกในชุมชน และกับตำรวจ

บทบาทการร่วมกันดูแล เฝ้าระวังของสมาชิกในชุมชน เป็นวิถีชีวิตของชุมชนอยู่แล้ว แต่ปัญหาอาชญากรรมที่สมาชิกรับทราบผ่านสื่อสารมวลชน และการบอกกล่าวระหว่างสมาชิกด้วยกัน ถูกกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนมีการตื่นตัว และมีผู้นำในการดำเนินการอย่างเช่น การเข้าไปเป็นอาสาสมัคร ตำรวจบ้าน แต่สมาชิกอื่นก็สามารถมีบทบาทอย่างไม่จำกัด ไม่ใช่แค่เพียงการเฝ้าดูสิ่งแปลกปลอมที่ผ่านเข้ามาในชุมชน การกลับมาของผู้ค้ายาเสพติด รวมทั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ เด็กและเยาวชน พระสงฆ์ ผู้นำ สมาชิกอื่น ๆ ซึ่งสามารถลดโอกาสของการเกิดเหตุในชุมชน ทั้งที่มาจากสมาชิกในชุมชนเอง และคนภายนอกชุมชน ทูตทางสังคมเหมือนจะเป็นด่านแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการป้องกันโอกาสของการเกิดอาชญากรรมด้วยวิถีชีวิตชุมชน และกลายเป็นมาตรการที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักการที่สำคัญของการตำรวจชุมชน สามารถนำไปสู่การโครงการ กิจกรรมที่บรรลุผลหลายประเภทที่ประสบความสำเร็จมาแล้วในหลายประเทศ

บรรทัดฐานทางสังคม

นอกจากการมีเครือข่ายทางสังคมในชุมชนแล้ว วิถีชีวิต และบรรทัดฐานร่วมในชุมชน มีผลต่อแสดงพฤติกรรม และการเกิดอาชญากรรมในชุมชน สามารถสรุปได้ว่าบรรทัดฐานทางสังคมมีผลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อการเกิดอาชญากรรมในชุมชนม่วงใหม่ ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม พิจารณาจาก เด็ก ๆ ในชุมชนสามารถไปเดินเล่น หรือ เดินทางไปโรงเรียนได้โดยลำพัง หรือ แม้กระทั่งการที่จอดรถมอเตอร์ไซด์ทิ้งไว้บริเวณชุมชน หรือทิ้งไว้ขณะเข้าไปทำงานไร โดยไม่มีการล็อค หรือ การที่ชาวบ้านสามารถทิ้งสัตว์เลี้ยง ไข่ เป็ด ไว้บริเวณบ้าน หรือปล่อย วัวให้กินหญ้า

ชายทุ่ง อุปกรณ์การเกษตรไว้ในไร่ นา ในขณะที่เหตุการณ์แบบนี้ไม่สามารถทำได้ในเมืองใหญ่ หรือแม้แต่เขตอำเภอนานาน นอกจากนี้สิ่งที่มีผิดปกติไปจากวิถีชีวิตปกติในชุมชน อาทิ การพบเห็นมอเตอร์ไซด์ของสมาชิกในชุมชนจอดทิ้งไว้ริมถนนบริเวณไร่ เป็นเวลานานผิดปกติ สมาชิกอื่นในชุมชนก็บอกกล่าวกันเพื่อร่วมกันตรวจสอบ การแสดงออกของพฤติกรรมดังกล่าวเป็นผลของความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกัน และการควบคุมทางสังคม และพันธะทางสังคมที่ไม่เป็นทางการ

และอาจเพราะโดยเหตุของปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ชุมชนที่ศึกษามีการประกอบอาชีพคล้ายกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน และความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน และไม่มีปัญหาการมีที่ดินทำกินมากนัก โดยสมาชิกในชุมชนมีสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นสาธารณะ แหล่งน้ำ ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จึงไม่เคยเกิดความขัดแย้งในชุมชนในการแย่งชิงทรัพยากร ที่จะส่งผลกระทบต่อความไว้นื้อเชื่อใจ และการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน วิถีชีวิตทั่วไปจึงอยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย ในกรอบของชนบประเพณี และวัฒนธรรม และบรรทัดฐานของชุมชนที่ก่อให้เกิดสำนึกร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในประเด็นอาชญาวิทยาที่มีผู้ศึกษาไว้ (ตัวอย่าง) ถึงทัศนคติ และค่านิยมของคนในเมืองใหญ่ที่เกิดอาชญากรรมสูงพบว่า ผู้ที่อาศัยในเมืองใหญ่มีค่านิยมที่นึกถึงประโยชน์ตัวเอง มากกว่าผู้ที่อาศัยในชนบท และมีความสัมพันธ์กับระดับการรายงานการเกิดอาชญากรรม และนอกจากนี้ยังพบว่าแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรและรายได้ที่ไม่เท่าเทียมในสังคมเมืองมีความสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรม ในการกลับกันวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และมีความไว้นื้อเชื่อใจกันของชาวชุมชนนั้นเมื่อพิจารณาในเชิงองค์ประกอบของอาชญากรรม อาจพบว่าเป็นการเปิดโอกาสให้เป็นเงื่อนไขของการเหตุ ในรูปธรรม กล่าวคือ ความไว้วางใจของชาวชุมชนเปิดโอกาสให้ถูกบุคคลภายนอกมาหาประโยชน์ โดยการเอาเปรียบ และหลอกลวงได้โดยง่าย หรือการไว้วางใจกันทำให้ เปิดโอกาสให้เกิดเงื่อนไขในการกระทำผิด และเหยื่อ ให้ผู้ที่แสวงหาประโยชน์ มากระทำได้ อาทิ การลักทรัพย์ในบริเวณบ้าน เพราะการไม่ได้ล็อกกุญแจบ้าน หรือการปล่อยให้เด็กและคนสูงอายุอยู่บ้านลำพัง ก็เป็นเหตุให้เกิดการล่วงละเมิดทางเพศ แม้ว่าประเด็นดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก และเป็นการเกิดเหตุเป็นเฉพาะกรณีไม่ได้เกิดโดยทั่วไปก็ตาม

ภาพที่ 7.2

ความสัมพันธ์เชิงระบบของทุนทางสังคมกับอาชญากรรม

